

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

KADRIYE OKAY BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/4106

Karar Tarihi : 10/6/2015

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Kadriye OKAY

Vekili : Av. Altan BALANTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 13/4/1995 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tespit davası ile birleşen üç ayrı davaya ilişkin yargılama sürecinde zamanaşımı hükümlerinin yanlış uygulandığını, buna ilişkin itirazlarına gerekçeli kararda ve Yargıtay ilâmlarında cevap verilmediğini, ayrıca yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 18/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/12/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/1/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 13/4/1995 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, davalı Kooperatif ile aralarında 16/12/1991 tarihinde sözleşme düzenlendiğini, sözleşme gereğince yükümlülüklerinin % 95'ini yerine getirdiğini, buna karşın davalı tarafın yükümlülüklerini yerine getirmediğini, ayrıca davalının noter aracılığıyla gönderdiği ihtarname ile herhangi bir hukuki dayanağı olmadan sözleşmeyi feshettiğini, eylem ve tutumları ile ifayı imkansızlaştırmaya çalıştığını belirterek, bu hallerin haklı nedenlere dayanmadığının tespitine ve feshin iptaline karar verilmesini, ayrıca söz konusu sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yürürlükte ve bağlayıcı olduğuna hükmedilmesini talep etmiş, dava Mahkemenin 1995/223 Esas numarasına kaydedilmiştir.

8. Başvurucu ayrıca 5/5/1995 tarihinde aynı davalı aleyhine aynı Mahkemede açtığı alacak davasında, ilk açtığı davadaki uyuşmazlık konusu olan sözleşmeye istinaden davalı taraftan alacaklı olduğunu iddia ettiği miktarın tahsilini talep etmiş, dava Mahkemenin 1995/280 Esas numarasına kaydedilmiştir.

9. Başvurucu tarafından açılan bu davalara karşı davalı Kooperatif, 24/5/1995 tarihinde açtığı istirdat davasında, başvurucuya sözleşmeden doğan yükümlülükleri karşılığında gerçekleştirdiği işten daha fazla ödeme yapıldığının tespit edildiğini, ayrıca ödemelerin hayali fatura ve belgelere dayanılarak, yapılmamış işlerin yapılmış gibi gösterilerek ödendiğini, sözleşme gereği alınması gereken teminatın alınmadığını belirterek, fazladan ödenen bedellerin tahsilini ve verilmeyen teminatın alınmasını talep etmiş, dava Mahkemenin 1995/311 Esas numarasına kaydedilmiştir.

10. Başvurucu, aleyhine açılan istirdat davasına cevaben sunduğu 3/7/1995 tarihli dilekçe ile davacı tarafın iddialarına karşı beyanlarda bulunmuş, aynı zamanda “... Alacaklı olmamıza rağmen, sayın mahkemenin yanıtılması suretiyle verilmiş bulunan ihtiyati tedbir kararı dava sonunda kaldırılrsa dahi bu dönem içinde müvekkilimize telafisi imkânsız zararlar verecektir. ...” ifadesi ile davacı tarafından ileri sürülenin aksine, davacıdan alacaklı olduğunu belirtmiştir.

11. Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, açılan bu davaların, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle, başvurucu aleyhine açılan dava dosyasında birleştirilmesine karar vermiş, yargılamaya E.1995/311 sayılı dava dosyasında devam etmiştir.

12. Yapılan yargılama sonunda Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 20/5/1997 tarihli ve E.1995/311, K.1997/245 sayılı kararı ile başvurucu aleyhine açılan istirdat davasının kısmen kabulüne, başvurucu tarafından açılan davaların reddine karar vermiştir.

13. İlk Derece Mahkemesinin bu kararının temyiz edilmesi sonucu, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 29/6/1998 tarih ve E.1998/2096, K.1998/2835 sayılı ilâmı ile başvurucu ve diğer bir kısım kişiler hakkında Zonguldak 1. Ağır Ceza Mahkemesinde açılmış bulunan bir ceza davası olduğunu, aralarındaki bağlantı nedeniyle söz konusu ceza davasında verilecek kararın hukuk hâkimini bağlayabileceğini, bu nedenle ceza davasının bekletici mesele yapılması gerektiğini, ayrıca İlk Derece Mahkemesinin kabulüne göre davalı kooperatifin fazla ödemede bulunduğu sabit olduğunun görüldüğünü, bu duruma göre davalının başvurucuya borçlu bulunmadığının tespitine karar verilmesi gerekirken bu hususun göz ardı

edilmesinin ve istirdat davasındaki diğer taleplerin bir gerekçe gösterilmeden reddinin doğru olmadığını belirterek bozmaya hükmetmiştir.

14. Bozma üzerine Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, Yargıtay ilâmında belirtilen ceza davası dosyasını bekletici mesele yaparak, E.1999/82 sayılı dava dosyasında yargılamaya devam etmiştir.

15. Yargılama devam ederken başvuru, ceza davasında yaptırılan bilirkişi incelemesinde, davalı taraftan alacaklarının bulunduğu tespit edilmesi üzerine, 3/4/2009 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde yeni bir alacak davası daha açmış, davalı Kooperatiften sözleşme uyarınca gerçekleştirdiği işler karşılığında alacağını olduğunu ileri sürerek tahsilini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 2009/207 esasına kaydedilmiş, başvuru yargılamanın ilerleyen aşamalarında da alacak miktarını ıslah yolu ile arttırmıştır.

16. Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi açılan bu davanın da hukuki ve fiili irtibat nedeniyle E.1999/82 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

17. Bekletici mesele olarak kabul edilen ceza davasının zamanaşımına uğrayarak, Yargıtay onamasıyla 14/12/2011 tarihinde kesinleşmesi üzerine Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 15/6/2012 tarihli ve E.1999/82, K.2012/633 sayılı kararı ile başvuru tarafından 13/4/1995 ve 5/5/1995 tarihlerinde açılan ve birleştirilerek görülen davaların, 15/3/2001 tarihli celsede takip edilmediğinden işlemden kaldırıldığını ve üç aylık yasal süresi içinde yenilenmediğini belirterek, 15/6/2001 tarihi itibarıyla bu davaların açılmamış sayılmasına; başvuru aleyhine 24/5/1995 tarihinde açılan istirdat davasının, herhangi bir alacak bulunmadığından reddine hükmetmiştir.

18. Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi aynı kararında, açılmamış sayılan davaların, açılmamış sayılma koşulları gerçekleştiği tarihten itibaren hukuk dünyasında oluşturdukları sonuçlar ortadan kalktığından, başvuru talebi ve iddiaları yönünden zamanaşımının kesici etkilerinin de ortadan kalktığını belirtmiş, dolayısıyla yine başvuru tarafından 3/4/2009 tarihinde açılan ve bu davalarla birleştirilerek görülen alacak davasının zamanaşımını nedeniyle reddine karar vermiştir.

19. Başvuru İlk Derece Mahkemesinin 15/6/2012 tarihli kararı üzerine, gerekçeli kararda belirtildiğinin aksine 3/4/2009 tarihinde açılan davanın zamanaşımının gerçekleşmesi nedeniyle reddedilmesinin hatalı olduğunu, somut olayda zamanaşımının gerçekleşmediğini, dolayısıyla Mahkeme kararının bozulması gerektiğini belirterek, temyiz talebinde bulunmuştur.

20. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 4/7/2013 tarihli ve E.2013/11, K.2013/4358 sayılı ilâmı ile “...*Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma ilâmı gereğince inceleme yapıp hüküm verilmiş olmasına delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre; iş sahibi kooperatif ile yüklenici Kadriye Okay'ın yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan hükmün ONANMASINA*” karar vermiştir.

21. Aynı Daireye yapılan karar düzeltme istemi de Dairenin 22/1/2014 tarihli ve E.2013/5385, K.2014/469 sayılı ilâmında “... *Yargıtay ilâmında belirtilen gerektirici nedenler karşısında ve özellikle zamanaşımının en son takipsizlik nedeni ile açılmamış sayılmasına karar verilen birleşen 1995/280 Esas sayılı davanın açıldığı 24.05.1995 tarihinde kesildiğinin ve bu tarihten birleşen 2009/207 Esas sayılı davanın açıldığı 03.04.2009 tarihine kadar 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 126/4. maddesinde öngörülen 5 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiğinin anlaşılmasına göre HUMK'un 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiç birisine uygun olmayan karar düzeltme isteklerinin REDDİNE...*” şeklinde açıklanan gerekçe ile reddedilmiştir.

22. Başvurucu karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilâmı 6/3/2014 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir.

23. Başvurucu, 25/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

24. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

25. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 126. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki alacak veya davalar hakkında beş senelik müruru zaman cari olur.

...

4- Ticari olsun olmasın bir şirket akdine dayanan ve ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında açılmış bulunan bütün davalar ile bir şirketin müdürleri, temsilcileri, murakplarıyla şirket veya ortaklar arasındaki davalar, vekâlet akdinden, komüsyon aktinden, acentalık mukavelesinden, ticari tellallık ücreti davası hariç, tellallık akdinden doğan bütün davalar, mütaahhidin kasu veya ağır kusuru ile akdi hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş ve bilhassa ayıplı malzeme kullanmış veya ayıplı bir iş meydana getirmiş olması sebebiyle açılacak davalar hariç olmak üzere istisna akdinden doğan bütün davalar."

26. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 147. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki alacaklar için beş yıllık zamanaşımı uygulanır:

...

6. Yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar.

27. 818 sayılı mülga Kanun'un 133. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki hallerde müruru zaman katedilmiş olur:

...

2 – Alacaklı dava veya def'i zımında mahkemeye veya hakeme müracaatla veya icrai takibat yahut iflas masasına müdahale ile hakkını talep eylediği halde."

28. 6098 sayılı Kanun'un 154. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir:

...

2. Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflas masasına başvurmuşsa."

29. 818 sayılı mülga Kanun'un 136. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bir dava veya def'i ile katedilmiş olan müruru zaman, dava devam ettiği müddetçe iki tarafın muhakemeye müteallik her muamelesinden ve hakimin her emir ve hükmünden itibaren yeniden cereyana başlar."

30. 6098 sayılı Kanun'un 157. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bir dava veya def'i yoluyla kesilmiş olan zamanaşımı, dava süresince tarafların yargılamaya ilişkin her işleminden veya hâkimin her kararından sonra yeniden işlemeye başlar."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 10/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruçunun 25/3/2014 tarihli ve 2014/4106 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruçunun İddiaları

32. Başvuruçunun, 13/4/1995 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tespit davası ile birleşen üç ayrı davaya ilişkin yargılama sürecinde zamanaşımı hükümlerinin yanlış uygulanması nedeniyle taleplerinin reddedildiğini, halbuki aleyhine açılan istirdat davasına sunduğu cevap dilekçesinde davacıdan alacaklı olduğunu ileri sürdüğünü, böylelikle def'ide bulunarak alacağına ilişkin zamanaşımının kesilmesini sağladığını, bu durumda 818 sayılı mülga Kanun ve 6098 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri gereğince istirdat davasına ilişkin nihai karar verilmeye kadar alacağına ilişkin zamanaşımının kesilmeye devam ettiğini, ancak Mahkeme ve Yargıtayın bu duruma ilişkin itirazlarına cevap vermediğini ve bireysel başvuruya konu ettiği yargılama sürecinde yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

33. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvuruçunun, bireysel başvuruya konu yargılama sürecinde zamanaşımı hükümlerinin yanlış uygulanması nedeniyle taleplerinin reddedildiğini, 818 sayılı mülga Kanun ve 6098 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri gereğince istirdat davasına ilişkin nihai karar verilmeye kadar alacağına ilişkin zamanaşımının kesilmeye devam ettiğini, buna rağmen Mahkeme ve Yargıtayın bu duruma ilişkin itirazlarına cevap vermediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuruçuların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Başvuruçunun anılan ihlal iddiası, İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası kapsamında kabul edilerek bu yönden değerlendirme yapılmıştır. Öte yandan başvuruçunun, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Gerekeçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

34. Başvuruçunun, yargılama sırasında ilgili Kanun hükümlerini ileri sürerek yaptığı itirazlarına, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 15/6/2012 tarihli kararında ve bu karara yönelik Yargıtay ilâmlarında cevap verilmediği şikayeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvuruçunun şikâyetlerinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlanmadığı İddiası

35. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

36. Başvurucu, 13/4/1995 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tespit davası ile birleşen üç ayrı davaya ilişkin yargılama sürecinde, birleşen davalardan biri olan 24/5/1995 tarihinde aleyhine açılan istirdat davasında, karşı tarafın iddialarına karşı sunduğu cevap dilekçesinde borçlu değil alacaklı olduğunu ileri sürerek def'ide bulunduğunu, böylelikle 6098 sayılı Kanun'un 154. maddesi uyarınca alacağına ilişkin zamanaşımının kesildiğini, aynı Kanun'un 157. maddesi hükmü uyarınca anılan dava sonuçlanıncaya kadar da zamanaşımının kesilmeye devam ettiğini, buna rağmen 3/4/2009 tarihinde açtığı ve birleşen davalardan olan alacak davasının, alacağın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedildiğini, ancak Mahkeme ve Yargıtay kararlarında, somut olaya uyan ve itirazlarının esasını teşkil eden 818 sayılı mülga Kanun ve 6098 sayılı Kanun'un anılan hükümlerine ilişkin değerlendirme yapılmayarak itirazına cevap verilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

39. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

40. Gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi, adil yargılanma hakkının somut görünüşlerinden biridir (Kırmızı Gaa İnşaat Turizm Gıda San. Tic. A.Ş., B.No: 2013/2370, 11/12/2014, § 42). Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Ayrıca, hakkaniyete uygun yargılamanın bir unsuru olan gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 141. maddesinin birinci fıkrasında yer verilen "*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır*" hükmüyle, mahkemelerin uyması gereken bir yükümlülük olarak

düzenlenmiştir (*Muhittin Kaya, Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi*, B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 25).

41. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılabilir. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvuru ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihaline neden olacaktır (*Muhittin Kaya, Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi*, § 26). Gerekçenin ayrıntısı davanın niteliğine göre değişmekle birlikte kararın hüküm kısmına dayanak oluşturacak hukuki bir gerekçenin kısa ve özet de olsa bulunmasının zorunlu olduğu açıktır (*Vesim Parlak*, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 33).

42. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (*Vesim Parlak*, § 34).

43. AİHM'e göre mahkemeler ve yargı mercileri verdikleri kararlarda yeterli gerekçe göstermelidirler. Gerekçe gösterme yükümlülüğünün kapsamı, kararın niteliğine göre değişir ve davaya konu olayın içinde bulunduğu şartlar ışığında değerlendirilerek belirlenir (*Mustafa Kahraman*, B.No: 2014/2388, 4/11/2014, § 36).

44. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin, onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber (*Aziz Turhan*, B. No: 2012/1269, 8/5/2014, § 53), başvurucuların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvurularıyla, başvurucuların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması veya yargı mercileri tarafından resen dikkate alınması gereken hükümlerin gerekçesi açıklanmaksızın uygulanmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir (*Mustafa Kahraman*, § 37).

45. Somut olayda, başvuru tarafından, yüklenicisi olarak taraf olduğu eser sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlık nedeniyle Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 13/4/1995 tarihinde tespit davası, 5/5/1995 tarihinde ise alacak davası açılmıştır. Eser sözleşmesinin karşı tarafı ise aynı Mahkemede 24/5/1995 tarihinde başvuru aleyhine açtığı istirdat davasında anılan sözleşmeden dolayı başvurucuya fazla ödeme yapıldığını ve sözleşme gereği alınması gereken teminatın başvurucudan alınmadığını iddia ederek, fazladan ödenen bedellerin tahsilini ve verilmeyen teminatın alınmasını talep etmiştir. Başvuru, aleyhine açılan istirdat davasına ilişkin olarak İlk Derece Mahkemesine sunduğu cevap dilekçesinde, karşı tarafın iddiasının aksine anılan eser sözleşmesinden kaynaklı olarak alacaklı olduğunu ileri sürmüştür (bkz. § 10).

46. Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi söz konusu üç davayı aynı esas numarası altında birleştirerek yargılamaya devam etmiş, 20/5/1997 tarihinde verdiği karar ile başvuru aleyhine açılan istirdat davasının kısmen kabulüne, başvuru tarafından açılan davaların reddine karar vermiştir. İlk Derece Mahkemesinin bu kararının temyiz edilmesi sonucu, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 29/6/1998 tarihli ilâmı ile başvuru ve diğer bir kısım kişiler hakkında açılmış bulunan bir ceza davasının olduğunu, aralarındaki bağlantı nedeniyle söz konusu ceza davasında verilecek kararın hukuk hâkimini bağlayabileceğini, bu

nedenle ceza davasının bekletici mesele yapılması gerektiğini belirterek bozmaya hükmetmiştir.

47. Yargılama devam ederken başvuru, ceza davasında yaptırılan bilirkişi incelemesinde karşı taraftan alacaklarının bulunduğu tespit edildiğini ileri sürerek, 3/4/2009 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde yeni bir alacak davası daha açmış, Mahkemece, bu dava dosyasının da görülmekte olan diğer üç dava dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

48. Bekletici mesele olarak kabul edilen ceza davasının zamanaşımına uğrayarak Yargıtay onamasıyla kesinleşmesi sonucu, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 15/6/2012 tarihinde verdiği karar ile başvuru tarafından 13/4/1995 ve 5/5/1995 tarihlerinde açılan ve birleştirilerek görülen davaların, 15/3/2001 tarihli celsede takip edilmediğinden işlem den kaldırıldığını ve üç aylık yasal süresi içinde yenilenmediğini belirterek, 15/6/2001 tarihi itibarıyla koşulları gerçekleştiğinden açılmamış sayılmalarına; başvuru aleyhine 24/5/1995 tarihinde açılan istirdat davasının, herhangi bir alacak bulunmadığından reddine hükmetmiştir.

49. Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi aynı kararında, açılmamış sayılan davaların, açılmamış sayılma koşulları gerçekleştiği tarihten itibaren hukuk dünyasında oluşturdukları sonuçlar ortadan kalktığından, başvurunun talep ve iddiaları yönünden zamanaşımını kesici etkilerinin de ortadan kalktığını ifade etmiş, dolayısıyla yine başvuru tarafından 3/4/2009 tarihinde açılan ve bu davalarla birleştirilerek görülen alacak davasının zamanaşımını nedeniyle reddine karar vermiştir.

50. Başvuru, İlk Derece Mahkemesinin 15/6/2012 tarihli kararı üzerine, gerekçeli kararda belirtildiğinin aksine 3/4/2009 tarihinde açılan davanın zamanaşımının gerçekleşmesi nedeniyle reddedilmesinin 818 sayılı mülga Kanun ile 6098 sayılı Kanun'un zamanaşımına ilişkin hükümleri dikkate alındığında hatalı olduğunu, somut olayda zamanaşımının gerçekleşmediğini, dolayısıyla Mahkeme kararının bozulması gerektiğini belirtmiş, temyiz talebinde bulunmuştur. Başvurucunun temyiz talebi Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin, 4/7/2013 tarihli ilâmı ile "... *Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma ilâmı gereğince inceleme yapıp hüküm verilmiş olmasına, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre iş sahibi kooperatif ile yüklenici Kadriye Okay'ın yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan hükmün ONANMASINA*" şeklindeki kararla reddedilmiştir.

51. Temyiz talebinin reddi üzerine başvuru aynı Daireye karar düzeltme isteminde bulunmuş, açtığı davanın, alacağı zamanaşımına uğraması nedeniyle reddedilmesine karşı itirazlarını tekrar ileri sürmüş, bu itirazlarının onama ilâmında cevaplanmadığını belirtmiş, ayrıca 6098 sayılı Kanun'un 154. maddesi hükmüne göre kendisine karşı açılan bir davada, davacıdan alacaklı olduğu yönünde def'i ileri sürdüğünde zamanaşımının kesildiğini, aynı Kanun'un 157. maddesi hükmüne göre de yargılamanın devam ettiği süre içinde ve hâkimin bu davayla ilgili her kararından sonra kesilen zamanaşımı süresinin yeniden işlemeye başlayacağını, dolayısıyla davacıdan alacaklı olduğuna yönelik def'i ileri sürdüğü istirdat davasına ilişkin yargılama boyunca alacağının zamanaşımına uğramayacağını ifade etmiştir.

52. Karar düzeltme incelemesi sonunda, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 22/1/2014 tarihli ilâmı ile "... *Yargıtay ilâmında belirtilen gerektirici nedenler karşısında ve özellikle zamanaşımının en son takipsizlik nedeni ile açılmamış sayılmasına karar verilen birleşen 1995/280 Esas sayılı davanın açıldığı 24.05.1995 tarihinde kesildiğinin ve bu tarihten birleşen 2009/207 Esas sayılı davanın açıldığı 03.04.2009 tarihine kadar 818 Sayılı Borçlar*

Kanunu'nun 126/4. maddesinde öngörülen 5 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiğinin anlaşılmasına göre ...” gerekçesiyle başvurucaunun talebini reddetmiştir.

53. Bu oluşa göre, karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilâmda, başvurucaunun temyiz ve karar düzeltme taleplerine esas teşkil eden hususlardan olan 6098 sayılı Kanun'un zamanaşımının kesildiği halleri düzenleyen 154. maddesinde yer bulan “*Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflas masasına başvurmuşsa...*” hükmüne ve aynı Kanun'un alacaklının fiili halinde zamanaşımının kesilmesini düzenleyen 157. maddesinde yer bulan “*Bir dava veya def'i yoluyla kesilmiş olan zamanaşımı, dava süresince tarafların yargılamaya ilişkin her işleminden veya hâkimin her kararından sonra yeniden işlemeye başlar.*” hükmüne ilişkin değerlendirmelerin başvuruca tarafından açılan ve takipsizlik nedeniyle açılmamış sayılmasına karar verilen davalara yönelik olarak yapıldığı, ancak başvurucaunun, aleyhine açılan istirdat davasında, karşı taraftan alacaklı olduğunu ileri sürdüğü, bu durumun anılan Kanun hükümleri gereği def'i olarak değerlendirilmesi gerektiği ve dolayısıyla istirdat davası sonuçlanıncaya kadar alacağının zamanaşımına uğramayacağı yönündeki itirazlarına yönelik değerlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda Yargıtay ilâmlarında, başvurucaunun istirdat davasına yönelik ileri sürdüğü hususlara ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemesinin ve başvurucaunun itirazlarının esaslı noktalarının neye dayanılarak reddedildiğine yönelik bir açıklama sağlanmamasının gerekçeli karar hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

54. Açıklanan nedenlerle, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı yapılan itirazlara ilişkin esaslı hususların Yargıtay kararlarında tartışılmamasından dolayı başvurucaunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlanmadığı İddiası

55. Başvuruca, 13/4/1995 tarihinde Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tespit davası ile birleşen üç ayrı davaya ilişkin yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

56. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurucaunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurucaunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargıcının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Güher Ergun ve Diğerleri*, §§ 38–39).

57. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucaunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (*Güher Ergun ve Diğerleri*, §§ 41–45).

58. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzlukların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvuru ile yargılamanın karşı tarafınca akdedilen eser sözleşmesinden kaynaklanan uyumsuzluklardan dolayı açılan davaların söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (*Güher Ergun ve Diğerleri*, § 49).

59. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyumsuzluğu karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 13/4/1995'tir.

60. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (*Güher Ergun ve Diğerleri*, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvuru karar düzeltme talebinin Yargıtay 15. Hukuk Dairesince reddedildiği 22/1/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

61. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın, başvuru ile karşı taraf arasında akdedilen eser sözleşmesine dayalı uyumsuzluklardan kaynaklandığı, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin, 20/5/1997 tarihli kararı ile başvuru tarafından açılan davaların reddine, karşı tarafça açılan davanın kabulüne karar verdiği, temyiz talebi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 29/6/1998 tarihli ilâmi ile başvuru ve diğer bir kısım kişiler hakkında açılan ceza davasının sonucunun beklenerek karar verilmesi gerektiğinden bahisle bozmaya hükmettiği, yargılama devam ederken başvuru aynı Mahkeme nezdinde 3/4/2009 tarihinde bir alacak davası daha açtığı, bu davanın da diğer davalar ile birleştirildiği, bozma ilâmında belirtilen ceza davasının zamanlaşımına uğrayıp kesinleşmesi ile İlk Derece Mahkemesinin 15/6/2012 tarihinde yeniden hüküm kurduğu, temyiz incelemesi sonucu bu hükmün Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 4/7/2013 tarihli ilâmı ile onandığı, karar düzeltme isteminin 22/1/2014 tarihinde reddedildiği, böylece İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği belirlenmiştir.

62. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (*Güher Ergun ve Diğerleri*, §§ 34-64).

63. Başvuruya konu birleştirilen feshin iptali, alacak ve istirdat davalarına ilişkin yargılama sürecinin incelenmesinden; yargılamanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on sekiz yıl dokuz aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

64. Açıklanan nedenlerle, başvuru Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

65. Başvuru, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlal sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini

ve ihlal nedeniyle uğramış olduğu zararların karşılanabilmesi için 7.000.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

66. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

67. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, gerekçeli karar hakkı yönünden Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, 6216 sayılı Kanun'un (2) numaralı fıkrası gereğince ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması ve yeniden yargılama yapılması için kararın Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

68. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on sekiz yıl dokuz aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 23.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

69. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle maddi tazminat talebinde bulunmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama yapmak üzere kararın ilgili Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine hükmedildiği için başvurunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

70. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

C. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle başvurucuya net 23.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ